Petar Lončarić
Velimir Piškulić

ULOGA I ZNAČENJE TURISTIČKIH ZAJEDNICA MJESTA U UKUPNOJ TURISTIČKOJ PONUDI

I. Osvrt na dosadašnje organizacione forme

U svim turističkim zemljama postoji obvezna organizaciona forma i organizacije, koje odgovaraju našim turističkim zajednicama u svakom mjestu gdje postoji i gdje se odvija turistički promet. Ova organizacija je, dakle, organski vezana za turističko mjesto. U ostalim europskim zemljama ova je organizacija poznata pod raznim nazivima ("Sindicat d'initativ", "Fremdenvorheresverband", "Tourismusverband" i slično.)

Naša rivijera u svojoj, više od 100 godina dugoj, turističkoj povijesti, poznaje razne oblike turističkog organiziranja. Podsjećamo na: "Zadruge morskog kupališta", "Društva za uređenje i poljepšanje mjesta", "Lječilišna povjereništva" te Turistička društva.

"Zadruge morskog kupališta" bile su temeljne organizacije u začetku turizma u našim mjestima (Novi Vinodolski 1878, Crikvenica 1888, Selce 1894.) što je i normalno, jer kupališta su i bila preduvjet za daljnji turistički razvitak.

"Društva za uređenje i poljepšanje mjesta" koja se osnivaju u našim mjestima početkom ovoga stoljeća bila su dobrovoljna, društva tadašnjih entuzijasta s ulogom vrlo sličnoj današnjim turističkim zajednicama, što je vidljivo iz pravila jednog od tih društava:

"Svrha je društvu, da riječju i činom podupire uređenje i poljepšanje mjesta, kao morskog kupališta i klimatičkog zimskog lječilišta, te da time učini boravak domaćim i stranim gostovima što ljepšim i udobnijim. Da tu svrhu postigne, društvo će se zauzimati, kako bi se:

a) proučili klimatički, geološki i hidrografski odnošaji flora i fauna;

b) kod podizanja zgrada i stvaranja vrtova i perivoja te šetališta, postupalo sistematički i racionalno;

c) pomnožalo komunikaciju;

d) društvo će po mogućnosti samo uređivati puteve, staze, šetališta, nasade i zabavišta;

e) podizati paviljone i tornjeve za vidik i namještati klupe - Ove radnje (točka e), kao i one pod točkom d), moći će društvo izvađati samo sporazumno sa općinskim zastupnikom;

f) podupirati društvenim svrhama korisne uredbe i pothvate;

g) nastojati će putem javnog glasila i posebnim tiskopisima na hrvatskom i drugim jezicima solidnom reklamom podići mjesto;

h) upriličiti će zabave i svečanosti;

i) posredovati kod pribave stanova gostovima;

j) ići će svakomu na ruku, koji bi htio u mjestu podići bilo vilu, bilo koju javnosti namjenjenu sgradu ili uredbu, kao i kod kupovanja gradilišta;

k) društvu će biti zadaća brinuti se uputom i savjetom oko zdrastvenog stanja stanova, javnih mjesta i t.d.;

l) društvo će nadasve nastojati, da ostane u mjestu sačuvan čist narodni značaj, narodna nošnja, jezik, običaji, građevni slog, glasba i pjesma".

"Lječilišna povjereništva" već su obvezatan oblik organiziranja u klimatskim i lječilišnim mjestima od 1906. godine kamo pripadaju i naša mjesta (Novi Vinodolski, Crikvenica, Selce) pa analogno tome dobivaju i neke nadzorne funkcije. "Društva za uređenje i poljepšavanje mjesta" kao i "Lječilišna povjereništva" djeluju kao takva sve do II. svjetskog rata.

Tek 1952. godine i dalje u našim turističkim mjestima započinje organiziranje u Turistička društva, organizacionu formu koja nije obvezatna, zakonom definiran oblik već kao društvena organizacija na principu dobrovoljnosti članstva. I ovako organizirana i tretirana u društvu turistička društva su odigrala značajnu ulogu u ukupnom turističkom razvoju svakog našeg turističkog mjesta.

II. Zakonska podloga za osnivanje turističkih zajednica mjesta

Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (N.N. 27/91), Zakonom o boravišnoj pristojbi (N.N. 27/91), te Zakonom o članarinama u turističkim zajednicama (N.N. 61/91) zajedno sa Pravilnikom o proglašenju turističkih mjesta (N.N. 6/92) dobili smo zakonsku podlogu za osnivanje turističkih zajednica od turističke zajednice mjesta do Hrvatske turističke zajednice te one postaju obvezatna forma organiziranja u turizmu. Polazeći od spoznaje da se turistički život i promet ne može pravilno odvijati bez postojanja i rada takve organizacije, te uvažavajući iskustva razvijenih europskih turističkih zemalja, predlagač zakona (Ministarstvo turizma), smatrao je za potrebnim toj organizaciji dati i odgovarajući pravni i stvarni položaj u cjelokupnom sistemu turističke organizacije. Predlagač je smatrao da je ova organizacija nedvojbeno potrebna, te da njezino postojanje i djelovanje, u prvom redu u turističkim mjestima, ne može ovisiti o slučajnosti i dobroj volji bilo koga, već je potrebno zakonom utvrditi definirane njezine članove, zadatke, funkcije, djelokrug rada i ustrojstvo.

Polazeći upravo od zakonodavne prakse turistički razvijenijih europskih zemalja glede turističke organizacije, po prvi puta se u Hrvatskoj zakonom uređuju temeljna pitanja turističke organizacije - turističke zajednice: njezino ustrojstvo, ciljevi, zadaci i dr. Konačno je riješen pravni položaj turističke zajednice, turističkih ureda i informativnih centara.

Turistička je zajednica po svojoj prirodi, koju joj je dao zakonodavac, organizacija koja predstavlja posebnu kombinaciju društvene organizacije sa zadacima, funkcijama i prerogativima organa vlasti za pitanja turizma u širem smislu. Turističke zajednice su pravne osobe s pravima, obvezama i odgovornostima utvrđenim zakonom i njihovim statutom.

III. Uloga turističkih zajednica mjesta

U statutima turističkih zajednica mjesta naše rivijere u kojima se osnivaju turističke zajednice (suglasnost Ministarstva turizma od 15.04.1992.) određeni su njihovi zadaci, i to:

- identificira i sistematizira turističke zanimljivosti i privlačnosti i stvara uvjete za njihovu optimalnu gospodarsku valorizaciju te posebno vodi brigu da se one sačuvaju,

- unapređuje opće uvjete boravka turista, osobito turističkog gospodarstva potičući razvoj nedostatnih sadržaja i usluga,

- organizira, provodi te usklađuje promocije turističke ponude mjesta u skladu sa utvrđenim smjernicama i koncepcijom promocije turizma Turističke zajednice općine, regije i Republike. U okviru turističke zajednice mjesta usklađuje promotivne i reklamne akcije svih sudionika, a obvezatno članova Zajednice,

- potiče, koordinira i organizira kulturne, umjetničke, gospodarske i sportske priredbe i druge manifestacije koje pridonose obogaćivanju turističke ponude mjesta,

- potiče zaštitu, održavanje, sanaciju, istraživanja i prezentaciju kulturno-povijesnih spomenika i drugih materijalnih dobara od interesa za turizam i njihovo uključivanje u turističku ponudu,

- potiče i organizira akcije u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređenja turističkog ambijenta i zaštite čovjekova okoliša kroz sudjelovanje u raspravama o razvoju, prostornom planiranju i svim nivoima urbanističkih planova,

- obavlja informativne poslove i njihovu koordinaciju kada u mjestu djeluje više organizacija sa istim funkcijama. Prati stanje receptivnih kapaciteta i usmjerava njihovo korištenje,

- organizira i provodi lokalnu turističku propagandu,

- prikuplja i obrađuje podatke o turističkom prometu i svih drugih pokazatelja bitnih za praćenje izvršenja postavljenih ciljeva i zadataka,

- obavlja i druge poslove i aktivnosti od interesa za promicanje turizma u mjestu.

Osnovno obilježje turističkih zajednica je da su to organizacije koje se u pravilu ne bave gospodarskom komercijalnom aktivnošću, već nekomercijalnim poslovima općedruštvenog, općekorisnog karaktera. Turističke zajednice bi trebale obavljati niz poslova na promicanju turizma od kojih nema direktne gospodarske koristi, ali ta se korisnost indirektno reflektira kao cjelokupno poboljšanje kvalitete ukupne turističke ponude i uvjeta boravka turista, čime se postiže i veći turistički promet, a time povećavaju i drugi učinci od turizma.

Različiti stupanj turističkog razvoja pojedinog mjesta naše rivijere u pravilu će diktirati i obujam zadataka koja treba obavljati turistička zajednica mjesta, ali one u svakom slučaju prije svega trebaju obavljati zadaće od općeg značaja za turizam kao što su: pružanje potrebnih informacija turistima, poduzimanje mjera za poljepšanje mjesta, iniciranje akcija očuvanja turističkog prostora, organiziranje različitih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, promocija turističke ponude mjesta i sl. Za sve ovo i dalje je potrebna maksimalna koordinacija sa svim subjektima u mjestu (mjesna zajednica, gospodarski subjekti u mjestu, kulturne i športske organizacije te građanstvo) kao i na nivou općine (organi vlasti, fondovi, turistička zajednica općine).

Osnovni izvor sredstava za financiranje turističkih zajednica mjesta su članarina zajednice i boravišna pristojba i to u iznosu od 65% od ukupno ubranih sredstava u mjestu po ova dva osnova.

Na temelju spoznaje o prihodima turističkih zajednica javlja se u javnosti, pa čak i u nekim sredstvima javnog priopćavanja razmišljanje o tome kako će turističke zajednice na neki način preuzeti ulogu mjesnih zajednica. Ova se razmišljanja prvenstveno javljaju zbog činjenice da je dosadašnja boravišna taksa bila tretirana kao komunalna taksa, no ta razmišljanja nisu ni u kom slučaju utemeljena, te će lokalni organi vlasti morati, za neke namjene, za koje je korištena dosadašnja boravišna taksa, kao komu-

nalna taksa, pronaći druge izvore financiranja. Uvjereni smo da će ove dileme biti u potpunosti otklonjene novim ustrojstvom lokalne uprave od mjesne zajednice, općine do županije.

Morali smo konačno dobiti Zakon o boravišnoj pristojbi da bi istu definirali i utvrdili njezinu namjenu. Boravišna pristojba u cjelosti je izvor financiranja sustava turističkih zajednica, budući da ona po svojim obilježjima i pojmu nema karakter komunalne takse već je ona naknada za korištenje javnih objekata i općih turističkih usluga u turističkom mjestu, tj. ona predstavlja ekvivalent za pogodnosti koje se pružaju posjetiocima i gostima, a za koje se ne vrši posebna naplata i čiji obujam, raznovrsnost i kvaliteta prelaze okvire potreba lokalnog stanovništva.

Članarina u turističkim zajednicama predstavlja svojevrsnu naknadu za članstvo u turističkoj zajednici i njezin rad na promicanju turizma. Obveznici plaćanja članarine su sve pravne i fizičke osobe, koje u turističkom mjestu ostvaruju prihod obavljanjem turističkih, odnosno s turizmom neposredno povezanih djelatnosti.

Za očekivati je opravdano od turističkih zajednica mjesta da svojim djelovanjem doprinesu obogaćivanju ukupne turističke ponude mjesta u kojem djeluju, za što će imati i raspoloživa sredstva, naravno tek nakon povratka normalnih turističkih tokova, poremećnih agresijom na Hrvatsku.